

Hejtman LK – V USA je jasně stanoveno, kolik může občan přispět kandidátu, politické straně nebo uskupení ve volbách

24. 06. 2014 16:24

Hejtman Libereckého kraje Martin Půta téměř po celý květen chyběl doma i v práci. Na pozvání americké ambasády v ČR totiž absolvoval pracovní cestu po USA. V rámci International Visitor Leadership Program (IVLP) se hejtman spolu s jinými účastníky projektu Transparency and Accountability z osmi evropských zemí (dva Češi, Holanďan, Italka, dále pak účastníci z Kosova, Bosna a Hercegoviny, Bulharska, Moldávie, Chorvatska) seznamoval ve vybraných úřadech s principy, jež USA používají v oblasti transparentní politiky ve veřejném sektoru.

Na některé zkušenosti z pobytu ve Spojených státech amerických jsme se hejtmána po návratu zeptali:

Jak probíhal výběr kandidátů na tuto cestu?

V loňském roce jsem byl osloven americkou ambasádou, jestli bych měl zájem zúčastnit se pracovní cesty po USA, která má poznávací rozměr. Cílem je blíže poznat USA zevnitř, na základě různých schůzek a také mít možnost se věnovat nějakému speciálnímu programu. Tento konkrétní program byl zaměřen na transparentnost a odpovědnost ve veřejném sektoru. Tomu se třítydenní cesta přizpůsobila, to znamená, že schůzky byly organizovány s lidmi, kteří se na různé úrovni, ať už federální, státní nebo místní, těmto věcem přímo věnují. Byly to schůzky s různými funkcionáři a úředníky – od politiků až například po vyšetřovatele FBI, kteří se třeba zabývají vyšetřováním konkrétního korupčního případu v New Orleans.

Které jednání, beseda, seminář Vám daly nejvíce, co jste se dozvěděl?

Za 3 týdny jsem absolvoval kolem 50 různých setkání. Náročné to bylo v tom, že denně se

konalo nejméně 5 schůzek v různých institucích. Z pohledu politika bylo nejzajímavější to, že jsme byli přítomni na jednání Senátu státu Kalifornie, a že jsme měli možnost se setkat s dvěma senátory za Demokratickou stranu. Dvacet minut jsme si povídali o tom, jak to u nich, v jejich instituci funguje. Pro mě byla také zajímavá schůzka s předsedou federální volební komise USA Lee Goomanem, který popisoval, jakým způsobem jsou regulovány příspěvky na volební kampaň a náklady volebních kampaní. Myslím, že to je věc, o které se nyní v ČR také hodně diskutuje.

Tam je zajímavé, že je jasné stanovené, kolik může každý občan přispět jednotlivému kandidátu, politické straně nebo uskupení ve volbách, a to na federální úrovni. Většina států to má ale stanovené i na úrovni místní.

Důležité také je, že všechny tyto údaje musí být na internetu do druhého dne, takže vše je docela dobře kontrolovatelné. Myslím si, že to je zrovna ta věc, o kterou bychom se měli zajímat, z níž bychom se měli poučit. Jde o to, abychom si odpustili takové ty dohady veřejnosti a části novinářů, že když někdo deklaruje, že dal na kampaň 100 mil. Kč, tak se pak ukáže, že ta částka musela být významně vyšší, když se sečtou třeba jen jednotlivé náklady na billboardové kampaně. Přínosné pro mě osobně bylo i setkání s panem Dudisem z Transparency International USA, od něhož jsem dostal zajímavé informace o novém zákoně o digitální odpovědnosti a transparentnosti, která má umožňovat kontrolu nad využíváním veřejných rozpočtů a bude v USA platit od letošního roku.

Významná byla i osobní zkušenost toho, že státy v USA jsou dost rozdílné. Většinou vnímáme USA v televizi a ostatních médiích hlavně přes prezidenta Obamu a zahraniční politiku. Překvapivé na tom je, že pro běžné Američany je federální vláda hodně vzdálená instituce a oni většinou řeší věci, které se jich bezprostředně týkají v jejich okolí, ve městě nebo státě. Oni řeknou, že jsou Američané, a myslí, že jsou Američané jako národ, ale jinak jsou především občané státu Kalifornie. Ten je pro ně možná důležitější, neboť více vnímá to, co potřebují, než to, co se děje ve Washingtonu. Poučné byly i dvě návštěvy v rodinách. Člověk pochopí, jak normální lidé už skoro nevnímají to, co se děje třeba v Evropě. Vidí to hodně zjednodušeně, asi tak, jak my vidíme Ameriku.

Kde jste všude byl, kromě přednášek?

Ve Washingtonu jsme chodili hodně po muzeích – třeba jsem navštívil Muzeum moderního umění, takže jsem viděl několik Van Goghů na vlastní oči. To pro mě bylo na té poznávací pracovní cestě příjemné. Navštívil jsem mimo jiné i Muzeum holocaustu a využil příležitosti podívat se na Památník padlých vojáků ve Vietnamu. Nemohl jsem vynechat ani Arlingtonský národní hřbitov a stavět se u hrobů bratří Kennedyů. To jsem měl naplánované, tam jsem věděl, že se chci podívat.

USA jsem poznával i na druhé straně kontinentu, v Sacramentu při nakupování, když jsme jeli taxíkem asi 20 mil a taxikářem byl bývalý voják, který sloužil v Iráku a také byl nasazený v bývalé Jugoslávii. Bylo to neobyčejné setkání s člověkem, který je na tom relativně dobře, neboť podle něj je o veterány u nich dobře postaráno. Mají sice doživotní rentu, ale není zase tak jednoduché poprat se po odchodu z armády se životem a zajistit třeba, aby jejich děti mohly studovat na dobré univerzitě.

Co by podle vás šlo rychle a jednoduše ze získaných poznatků prosadit i u nás?

Třeba etický kodex pro krajské zastupitele. V USA to funguje na všech možných úrovních. Je běžné, že v politice fungují etické kodexy a také nezávislé komise, které kontrolují, jestli jsou schválené etické kodexy dodržovány.

Pro mě je podnětné, že vše většinou funguje tak, že žádná ze stran, která je v Kalifornii v Senátu nebo ve Sněmovně reprezentantů nemá v takové komisi většinu. Nemůže se to pak používat jako politický nástroj na protivníky a majoritní politická strana nemůže prosadit svůj názor bez souhlasu opozice.

Za hlavní totiž nepovažují „vyšetřování problémů“, ale nastavení pravidel a prevenci, osvětu a pomoc při jejich dodržování. Komise jsou řízeny paritně, to je možná důvod, proč se nám zatím třeba v krajském zastupitelstvu nepodařilo prosadit přísnější etický kodex, protože naše opozice měla pocit, že to je nástroj proti ní. Takže parita opozice – koalice a nezávislost podobných institucí je to nejdůležitější pro dobré fungování daného úřadu, instituce, politického seskupení a podobně.

A pak poznatek, že je poměrně jednoduché zavést kvóty do financování volebních kampaní. Je potřebné, aby lidé viděli, kdo kolik utrácí ve volebních kampaních, ale také kdo to platí. Protože hodně reálně může informovat lidi o zájmech podporovatelů konkrétní politické strany.

Získané zkušenosti nyní chci využít ve prospěch kraje, pro vylepšení otevřenosti a informovanosti o jeho činnosti. Je to pořád velmi důležitý nástroj kontroly ze strany veřejnosti.

A co angličtina, pane hejtmane, stíhal jste?

Ano, dalo se to. Ale přiznám se, bylo to docela drsné, protože člověk není zvyklý běžně mluvit a vnímat v jiném jazyce. Musel jsem proto být soustředěný po celou dobu hovoru, přednášek, diskusí, což mi dávalo hodně zabrat.

Z České republiky se od roku 1992 programu IVLP zúčastnilo již více než 500 zástupců různých oborů a oblastí činnosti, zejména z oblasti politiky, veřejné správy, školství, vědy, nevládních a neziskových organizací, kultury a dalších institucí.